

NESANICA*

Bio je to četvrtak, tri hefte prije Jurjeva, na početku mjeseca travnja.

– Onaj koji je birvaktile, još prije Kulina bana i svetije' dana, nadijevao imena mjesecima, sigurno nije iz Bosne bio – znao je na sijelima pričati Tifan, jedan od najdočeknijih Lokljana, čovjek, što se veli, od soja i koljena, težak bir po bir i pribran. – Jok! Ovđen trava, valaha, ne džikne pošte-no sve do iza Jurjeva, a ni onaj ožujak nije kako treba, jer u nas ti, ovđen pod Bjelašnicom, ne ožuji tako rano. Da se počem taj mjesec marto zove ožuljak, eh, taman, jer se ruke, bogme, ožuljaju vazda, i ljeti i zimi i s pramaljetja, a o jeseni da i ne govorim. Hesabim ja da smo se mi vaktile naselili amo iz župnijih krajeva, đe je bolja ljetina i toplija hava bila. Jah, u nas u Bosni, sve ti, braco moj lijepi, zakasni, imamo mi fersšetunga, pa eto ti de...

To zakašnjavanje Bosne najbolnije osjeća na svojoj sudbini jedan od njezinih najzakašnjelijih sinova, Mujo Halvadžija, koji uvijek na sve stiže prekasno, a i njemu se sreća nasmiješila prvi put u životu eto upravo toga četvrtka, ali s velikim zakašnjenjem od kojih dvadesetak godina.

Nije on u noći uoči tog četvrtka dugo mogao zaspati. U očekivanju velikih zbivanja, uznemirivan bolom u zdrobljenom lijevom stopalu, koje su mu tamo dolje u Sarajevu liječnici nekako prekasno zakrpili, pa on osta šepav, Mujo je sve do iza pola noći maštao. Ponovno je proživljavao zbivanja od onoga kobnog zimskog dana prije dva i po mjeseca, kada su ga polumrta od straha izvukli iz njegove kuće, na koju se sručio krov, i donijeli ovamo, u topli halvat njegove žene, Aiše. Ležao je na dušek u zaspalu ženu, slušao njezi-

* Dio ciklusa pripovijetki o Muji Halvadžiji.

no ravnomjerno disanje i počesto onako u mraku poglednuo na njezinu jemeniju i izmučeno lice upalih obraza, milujući tu ostarjelu ženstvenost nježnošću ljubavnika i brata u istoj osobi. Voli on svoju ženu, taj sa zakašnjenjem ispunjeni san mladosti: kućica, ženica. A eto, sutra će se, akobogda, inšallah, ispuniti i ono treće – zemljica! Sutra zorom ode u grad, u gruntovnicu, pa će mu se njegova najveća nesreća, srušena kuća, čudom nekim, nekakvim neobjašnjivim obratom zbivajući, pretvoriti u najveću sreću, u njegovu njivu... Aiša spava. Sanja li o toj njivi ili o njemu kako je posve ozdravio i ne šepesa više pa se sprema na oranje i sjetvu, da to što prije obavi i krene dolje u grad, na posao, na prokopavanje kanala ili podizanje palača, ili čak na cijepanje drva i prenošenje kovčega, samo da privredi za još koju ovcu, pa čak i kravu, vola ili konja. Možda sanja o tome kako su opremili u školu malog Alijicu, njegova pastorka, kome je – istina – život dao rahmetli Tahir, Aišin prvi muž, koji nije, poput Muje, zakasnio da posrče medom zaslađeni kajmak Aišine mladosti, ali on, Mujo, to dijete voli više nego da mu je rođeni sin. On već odavno smišlja kako će dijete na jesen uputiti dolje u Pazarić učitelju. Aiša misli da je to nemoguće, ali on će, samo ako mu ta prokleta topalasta i hegrava noga ne zapriječi, zaraditi ovoga ljeta toliko da dijete pošalje u školu. Alijica... Eno ga, spava na pojati. Još je rano za to, ali on, eto, hoće da je bliže blagu, da i u snu sluša kako ovce i koze preživaju, kašlju, frkću.

Ne ljuti se Mujo što mu san na oči neće, što zakašnjava kao i sve u njegovu životu. Žao mu samo što ne puši. Ima on duhana, ali ga strah da ne probudi Aišu, a njoj valja već u prvu zoru ustati pa opremiti njega u grad, a dijete na pašu s ono malo njihove i mnogo tuđe sitne stoke, koju Alijica čuva vještije nego Tifanova Sejda. A ona je mnogo starija od Alijice. Već joj se obnoć javljaju momci i proašikuju s njom, sve dok nebom ne zamagle prvi pramenovi zore...

Ta noga upravo noćas upekla. Bit će kiše. Šteta... Njegov je desni opanak-gumenjak tako nemilosrdno šupalj da će mu se blato skoriti među nožnim prstima, a prije toga će od one proklete vlage, koja te dušmanski prožima upravo s no-

gu, sigurno prokašljati i dobiti hunjavicu. Glavno da je lijevi opanak čitav, jer ona ranjena noga ne trpi vlagu. Valja je svu obmotati vunenim krpama. Ta misao na krpe opet ga nagna da pogleda u Aišu, koja se u tom trenu zahrknula pa u snu izvukla ruku ispod jorgana.

“Dobra moja stopanice!” raznježio se Mujo. “Ti si mi te krpe uzdurisala. Nekakvo si staro ćebe razbucala.” U oku mu se zacaklila suza, nježno je opet vratio ruku svoje žene pod jorgan i okrenuo se prema prozoru, da je ne gleda. “Ne valja mi ovaj moj plač! Ko da sam od pekmeza, ko da muško nije-sam... A jesam li? Zar nisam u ženinoj kući... I to ne doveden, nego donesen. Donesen ukočen i smrznut...”

Ta ga misao uzjahala poput more koja ne da snu na oči, a kada spopadne musti kravu, ona osvane krvavih vimena.

Pred njegovim zasuzenim očima stao titrati čitav njegov život sa svim zakašnjavanjima, ali ga taj ples zbivanja iz prošlosti nije žalostio, jer sutra počinje – budućnost.

Onoga dana kada ga je pritisnuo krov njegove ostarjele brvnare – sjećao se Mujo – čitavo je selo Lokve govor-kalo o tom čudnom i strašnom zbivanju. Njega, najsiromaš-nijeg i najbaksuznijeg Lokljanina, stanovnika tako odabrana i izvanredna sela, o kojem se “pjesni pjevaju”, jer su nad njim Karamustafina čaira, a pod njim je vrelo Lokanj, s kojega se pojiio konj sultana Fatih Mehmeda, njega, sina siromašnog Mušana Halvadžije, tog oca samih kćeri i jedinca fukare, pre-nijeli ljudi u kuću udovice Aiše. Ta je vijest stigla u obližnja sela: Kasetiće, Zovik, pa čak u Dupovce, gdje živi stari majstor Ibraga Degenek, koji ispravlja prelomljene kosti, i u kasabicu Pazarić, prije nego što se jadni Mujo osvijestio.

“Ne znam, ko kad nijesam s ljudima besjedio”, razmiš-ljao je Mujo, “šta su na to rekli. Bezbeli su se sjetili kako sam fukara, kako niđe ništa do obraza nejmam. More bit da je ko-ja postarija žena poradi mene i otplakala, fala joj, a bezbeli se mnoga curetina ili momčurina meni i nasmijala – na čast hin bilo... A moje sestre? Eto, najstarija, Haša, tu je, u Korči, mogla bi mi haman i naobdan doći, ama jok. Pa Fata... Eh, ona je daleko, a čovjek joj ters narave, nekakav tvrd, ponosit,

ko kad je, edepsuz, zaokopitio, pa ga agom viču... A Diša... Nije ni njezino selo preko svijeta, a ipak mi čak ni sina ili šćer spremila nije da me vide, nego po komšiji upitala za me i poslala mi čorape. Hićulurmi, čorape! A ja njoj vaktile dvi-je svoje njive i zadnjeg vola iz štale. Valjalo je opremiti taku curu. Nove, ganjc nove zarove za deset pendžera! Ma to ne nosi u čeizu ni aginska šći, ni muhtarova sestra. Pa onda tolika vuna za tri ćilima. Hićulurmi! Tri!... Eh, golema kuća u koju je otišla, a ona meni – čorape! Ali – nejse. Ima Bog!”... Nižući tako nezahvalne sestre, stiže Mujo i do najmlađe, Muli-je, kojoj je nedavno poklonio svoj novac zarađen u gradu. Ni ona nije došla k njemu u pohode... “Došla bi Mula, jašta radi, samo je stid. Jedne ne dolaze bratu od bogatstva, druge od sirotinje, tako je to, eh... Muli čovjek popio sve, čak se u karte dao. Prvo igrao žandara, sada već nekakav ajnic. On, Safeti-na, dojurio u selo. Pjan. Našo me đe ležim u tuđoj kući. Nije onda još Aiša pod mojijem ničahom bila. Zvao me, nejma faj-de, k sebi u Korču, a kućišće da prodam... Eh...”

Pogled upro u pendžerčić, počesao se po vlažnim leđima, jer ga je znoj nesna već dobrano golicao, uzdahnuo, i nastavio razmišljanja.

“Ona noć... Ih, nikad dosad take ne proživjeh. Upekla bol u stopalu, sve bih vriskao, a ja ležim, stisko usne da što je kabil i ne pisnem, ama ječo sam i stenjo. Mućile me i misli i bolovi. Do mene ona. Nije, vala, sve do sabaha ni spuščala glave na jastuk. Obmotavala me sirćetli krpama, vlažila mi usne i otirala znoj sa čela. Reko joj Ibraga Degenek:

– Polomljene košćice u nozi. Nejma fajde sad zasad ništa namješćati.

Ipak mi svo stopalo ukalufio u tahte. Devedeset sam se puta bajlisavo. Nije šala, čitavo pola krova svaljukalo mi se na nogu... Ona noć... Eto, smislio ja, ha mi je havijest posve legla natrag u mozak i u srce, eto ja sam sad nasilu domazet, udati čovjek, ni muško ni žensko: be, kakav stid! Jok! Drago mi je bilo. Ni kuće, ni zemlje, ni dinara Božijeg, ni zdravlja, a ja eto ipak i u toplu i u prostrtu. E, fala ti, Aiša, baš me kutarisa! I one moje koze doveli, pa će ih Alijica čuvati i hraniti,